

**Jánk István – H. Tomesz Tímea – Domonkosi Ágnes (szerk.):
A digitális oktatás nyelvi dimenziói.**

**Válogatás a PELIKON 2020 oktatásnyelvészeti konferencia
kerekasztal-beszélgetéseiből és előadásaiból**

(Eger: EKKE Líceum Kiadó. 2022.)

A PeLi Oktatásnyelvészeti Kutatócsoport 2020-ban rendezte meg második konferenciáját, amely a magyarországi és a határon túli magyar nyelvterületek oktatóinak, kutatóinak teremtett fórumot, hogy kicserélhessék tapasztalataikat a járványhelyzet alatti lezárások miatt bevezetett online oktatásról, az oktatás platformjairól, eszközeiről, módszereiről.

Röviden néhány mondatban a kutatócsoport létrejöttét és annak előzményeit ismertetném. Az oktatásnyelvészettel foglalkozó kutatócsoport 2009 óta működött az Eszterházy Károly Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszékén. Az egri kutatócsoport 2017-ben vette fel a PeLi Oktatásnyelvészeti Kutatócsoport nevet. 2018-tól kezdve az egri Magyar Nyelvészeti Tanszékről több kolléga nyugdíjba vonult, majd a tanszék új oktatókkal egészült ki, ugyanakkor más okokból több kolléga megvált a tanszéktől, de a kutatók folytatják a megkezdett közös munkát, most már az EKKE különböző karain, intézeteiben. A kutatócsoport 2018 őszén PeLiKon *A nyelv perspektívája az oktatásban* címmel hagyományteremtő szándékkal rendezte meg Egerben első országos konferenciáját. A konferencia anyaga válogatott tanulmánykötetként jelent meg a most bemutatandó kötet elődjeként.

2020 tavaszán a pandémia következtében kialakult helyzet miatt az oktatási intézmények bezárásával online oktatásra kellett áttérni, ami addig ismeretlen volt mind a tanárok, mind pedig a diákok számára. A tanároknak új oktatási módszereket, gyakorlatokat kellett kitalálniuk, amelyekkel a korábbi formától eltérően, de eredményesen lehetett folytatni az oktatást. Az online oktatási formában szerzett tapasztalatok egy részét a PeLi második alkalommal, 2020-ban Egerben megrendezett konferenciáján mutatták be a résztvevők. A rendezvény online formában, de jelenléti moderálással valósult meg: három plenáris előadást, tíz előzetesen felkért kerekasztal-vezető által koordinált szakmai beszélgetést, valamint tíz poszterelőadást tartalmazott.

A 2022-ben az EKKE Líceum Kiadónál megjelent oktatásnyelvészeti kötet a következő 5 nagy fejezetből áll, amelyekben tematikusan szorosan kapcsolódó tanulmányok kerültek egymás mellé:

1. Módszertani megközelítések és lehetőségek a digitális anyanyelvi nevelésben
2. Digitális eszközök az anyanyelvi nevelésben
3. Helyzetkép a digitális anyanyelvi nevelésről és oktatásról
4. Kommunikáció a digitális térben
5. MID- és idegennyelv-tanítás digitális környezetben

A kötet 1. fejezete, a *Módszertani megközelítések és lehetőségek a digitális anyanyelvi nevelésben* a digitális anyanyelvi nevelés különböző módszertani lehetőségeire, illetve az ezeket támogató nyelvészeti elméletekre, módszertani, anyanyelv-pedagógiai megközelítésekre épít. Így például a kutatás- és problémaalapú nyelvi nevelés kérdéseit, a kognitív-funkcionális nyelv szemlélet alkalmazhatóságát, illetve az ezek kapcsán felmerülő főbb lehetőségeket mutatják be az előadások. Domonkosi Ágnes, Imrényi András, Jánk István, Kalcsó Gyula, Ludányi Zsófia, Rási Szilvia, Takács Judit és H. Tomesz Tímea szerzők közösen írt tanulmányának címe *Problémaalapú anyanyelvi nevelés – használatalapú gyakorlatok* (13–34), melynek az alapvető megállapításai a következők: a nyelvtanítás évszázados elmaradással küzd, a megszokott elavult módszereket alkalmazzák a tankönyvek is, a tanárok is. A tanulók meglévő tudása, nyelvi képességei, nyelvről alkotott fogalmai messze elmaradnak attól az elvont fogalomrendszertől, amelyet az iskola nyelvtanként értelmez. Tehát az anyanyelvoktatás egésze megújításra szorul. A PeLi Oktatásnyelvészeti Kutatócsoport kutatói a jelen tanulmányban, de több korábbi tanulmányban is kifejtették, hogy az anyanyelvi nevelésben eredményesen hozható összhangba a problémaalapú tanulás modellje, a nyelv használatalapú leírása, valamint a nyelvmenedzselés-elméletnek a nyelvi problémák feldolgozására irányuló szemléletmódja. A tanulmány részletesen ismerteti az itt felsorolt alapelvek lényegét. Külön kiemelik a szerzők a nyelvi napló szerepét az egyes nyelvtani részegységek tanításában, mint például a hangtan és az alaktan. De a nyelvi problémák feldolgozása a mondattan és a névtani ismeretek tanításában is rendkívül fontos. A felvetett problémák megoldásában segítségre lehetnek más elgondolások is, például a digitális bölcsészet eredményei.

Még egy olyan tanulmányra szeretném felhívni a figyelmet – a többi rendkívüli hasznosságát szintén hangsúlyozva –, amely a nyelvtanórán, de a teljes anyanyelvi nevelésben is jól alkalmazható. Ez Kugler Nóra, Tolcsvai Nagy Gábor, Imrényi András, Kocsis Ágnes, Kodácsi Boglárka, és Palágyi László *A funkcionális kognitív nyelv szemlélet érvényesítése (digitális nyelvtanórán)* című több mint 30 oldalas tanulmánya (35–68), mely részletes elméleti keretben nagyon sok gyakorlatot mutat be az elméletnek az oktatásban való felhasználhatóságára.

A 2. fejezet tanulmányai az anyanyelvi nyelvtanítás néhány konkrét digitális eszközt mutatják be. A szerzők (egyfelől Constantinovits Milán, Istók Béla, Ludányi Zsófia, Schirm Anita, másfelől Oszkó Beatrix, Tóth Noémi Evelin, Yang Zijian Győző) olyan digitális tartalmakat, platformokat, alkalmazásokat és eszközöket ismertetnek, amelyek a nyelvtanítás hatékonyságának növelését segíthetik elő a digitális térben, de alkalmazhatók a hagyományos oktatásba illesztve is (105–135, 145–157). Az IKT-val történő élményközpontú oktatás egyrészt a digitális eszközök, másrészt az eszközök alkalmazása során alkalmazandó digitális nyelvhasználat együttesében valósulhat meg. Szó esik még a fejezetben a netszókinccs, a netikett, a mémek

sajátosságairól, ezek alkalmazásáról, a felhasználás módszereiről, problémáiról (l. Lőrincz Gábor és Istók Béla tanulmányát, 137–144).

A *Helyzetkép a digitális anyanyelvi nevelésről és oktatásról* című fejezet azokat a tanulmányokat foglalja magába, amelyekben különböző hazai és határon túli oktatási intézmények pedagógusai számolnak be a digitális oktatásban alkalmazott gyakorlatokról, az oktatás során szerzett személyes tapasztalataikról. Ez a fejezet reális helyzetképet ad a határon túli és a magyarországi digitális anyanyelvi nevelés állapotáról egyaránt. Szeretném kiemelni Kádár Edit, Köllő Zsófia, Bartalis Boróka és Székely Melinda szerzőknek a romániai környezetben megvalósuló anyanyelvoktatás digitális távoktatás nehézségeiről szóló tanulmányát (161–176). Ugyancsak nagyon fontos kérdéseket vet fel Bölcsei Andrea, Németh Miklós, Pelczéder Katalin, Rác Anita, Sinkovics Balázs, Terbe Erika és Tóth Valéria közös tanulmánya is a nyelvtörténet digitális oktatásának lehetőségeiről (177–194).

A 4. fejezet, *Kommunikáció a digitális térben* címmel az előbbihez szorosan kapcsolódva a digitális térben zajló kommunikáció különböző aspektusaiba nyújt betekintést az online iskolai diskurzusokon keresztül: tanulói és tanári reflexiókkal, levelezésekkel, interjúkkal. Az online tanulási környezetek kitágították a hagyományos oktatás kereteit. A tanulmányokban szó esik azokról a digitális platformokról, valamint azokról a tapasztalatokról, amelyeket az oktatók a hirtelen jött lezárás következtében alkalmazni kezdtek (például az E-KRÉTA, a Google Classroom zárt osztálytermi rendszeréről, illetve a YouTube-on keresztül történő tanításról). Attól függően, hogy milyen rendszert használtak a tanárok és tanulók, szinkron, aszinkron és vegyes típusú online tanulási rendszerekben valósult meg az oktatás.

Az utolsó fejezet egyik tanulmánya, Árvay Anett cikke a magyar mint idegen nyelv (MID) tanításának kérdéseivel foglalkozik (255–264). A tanárok digitális kompetenciája kulcskompetenciaként jelenik meg az új szemléletű digitális oktatásban. A digitális felületek, módszerek alkalmazásába nyerhetünk betekintést az idegennyelv-oktatásban is. Fontos ismereteket szerezhetünk a digitális nyelvtanári szerepekkel, online tolmácsolási és fordítási, valamint terminológiai lehetőségekkel kapcsolatban, valamint tanulságosak a digitális oktatás, tolmácsolás közben felmerülő problémák is.

Az ismertetett kötet nagyon hasznos az oktatás minden területén, a teljes oktatási rendszerben, amely magába foglalja a közoktatás minden szintjét, beleértve a felsőoktatás különböző területeit, különösen a pedagógusképzést. A kötet tanulmányait jó szívvel ajánlom az oktatási folyamat megtervezésében a fordító- és tolmácsolás, a doktori iskolákban folyó munkában, valamint egyes tanulmányai jól hasznosíthatók pedagógus-továbbképzési anyagként is.

LŐRINCZ JULIANNA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék,
Selye János Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
jel2ster@gmail.com

